

Pia Kauma kok ym.

Kirjallinen kysymys suomalaisten kielitaidon kaventumisesta ja kieliopintojen houkuttavuuden lisäämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Englannin kieli on noussut entistäkin vahvempaan asemaan Suomessa opiskeltavien kielten joukossa. Sen sijaan muiden kielten osaaminen on kaventunut jo pitkään. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 lukiokoulutuksessa englantia oli opiskellut 99 prosenttia, saksaa enää 15 prosenttia, espanjaa 13 prosenttia ja ranskaa 9 prosenttia lukiolaisista.

Erityisen suuri muutos on ollut saksan ja ranskan opiskelussa. Eri oppiaineiden kirjoituksiin ilmoittautuneiden määrää mittaavasta tilastosta käy ilmi, että lyhyen ranskan kielen yo-kokeeseen ilmoittautuneiden määrä väheni vuosien 2012 ja 2020 välillä 46 prosenttia. Viime vuonna ranskan kirjoitti lyhyenä enää 806 abiturienttia. Saksan kohdalla vähenemä on samankaltaista, ja viime vuonna lyhyen saksan kirjoitti enää 1 611 abiturienttia. Lyhyen kielen kirjoittajat ovat vähentyneet useilla sadoilla myös italian ja espanjan kielessä.

Samoin on käynyt myös ranskan ja saksan kielen opiskelumäärille korkeakouluissa. Vuonna 2010 ranskaa opiskeli 742 henkilöä, kun vuonna 2019 luku oli enää 429. Saksan osalta vuonna 2010 opiskelijoita oli 1 281 henkilöä ja vuonna 2019 enää 697.

Kielten opiskelun kaventuminen näkyy myös ammatillisella toisella asteella. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2014 ranskaa opiskeli yli 1 900 ja saksaa yli 2 000 henkilöä. Vastaavat luvut olivat vuonna 2018 molemmissa kielissä enää alle 800 opiskelijaa.

Kielten opiskelijoiden jatkuva väheneminen on huolestuttava ilmiö, joka vääjäämättä johtaa suomalaisten kielivarannon yksipuolistumiseen. Kielivajetta ovat kiihdyttäneet osaltaan viimeisimmät lukiouudistukset. Kun ylioppilaskirjoitusten reaalikoe muuttui useampaan osaan pilkotuksi ainereaaliksi vuonna 2006, yhä useampi lukiolainen alkoi panostaa reaaliaineisiin kielten sijasta.

Lukio-opiskelu on nykyisellään kuormittavaa. Ajanpuutteen ja stressin vuoksi opiskelijoiden pitää usein tehdä valintoja oman jaksamisensa vuoksi. Tällöin ylimääräinen kieli on usein se, josta luovutaan. Lisäksi vuonna 2018 päätettiin, että korkeakouluvalinnoissa painotetaan jatkossa enemmän ylioppilastodistusta. Sen myötä nuorten on järkevää panostaa niihin aineisiin, joista saa korkeakoulujen todistusvalinnassa eniten pisteitä. Esimerkiksi Helsingin ja Turun yliopistoissa ranskan kielen koulutusohjelmaan pyrkivä saa pitkän matematiikan laudaturista 36,1 pistettä, mutta pitkän ranskan laudaturista 34,0 pistettä. Vaikka matematiikan osaaminen mittaa myös loo-

Kirjallinen kysymys KK 296/2021 vp

gista ajattelua, nimenomaan tässä yhteydessä matematiikan painottaminen tuntuu oudolta. Kielen opiskelussa myös motivaatio ja sitoutuminen pitkäaikaiseen työhön on tärkeää.

Matemaattisten aineiden korostaminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa näkyy vastaavasti ylioppilaskirjoituksissa: pitkän matematiikan kokeeseen ilmoittautuneiden määrä kasvoi noin 46 prosenttia vuodesta 2012 vuoteen 2020.

Kielten opiskelemisessä myös käytännön järjestelyt voivat tulla esteeksi. Kielen aloittajien kursilla saattaa olla ensimmäisenä lukiovuonna kymmeniä oppilaita, mutta toisena vuonna alle puolet aloittaneista ja lopulta vain jokunen tai ei yhtään kirjoittajaa ylioppilaskirjoituksissa. Kun opiskelija haluaa laajentaa kieliosaamistaan, tulee hänellä olla varmuus siitä, että suunnitellut kielikurssit myös järjestyvät. Kieliryhmien muodostamisessa tulisikin hyödyntää digitalisaation ja etäoppimisen mahdollisuuksia, jotta erityisesti pienemmät oppilaitokset voisivat yhteistyötä hyödyntäen saada kursseille riittävän määrän opiskelijoita.

Nuoret kaipaavat myös konkretiaa kielitaidon hyödyllisyydestä, motivointia sekä kielituntien sijoittelua keskelle päivää. Kielituntien sijoittelu myöhäiseen iltapäivään vaatii jo suurta motivaatiota opiskelijalta.

Suomi on pieni kansantalous, joka tarvitsee ulkomaankauppaa hyvinvointivaltion säilyttämiseksi. Kansainvälisessä kaupassa menestyminen edellyttää kieli- ja kulttuuriosaamista. Pelkästään englannin kielen osaaminen ei läheskään aina riitä. Kansainvälinen elinkeinoelämä ja yhteisö tarvitsevat kieliosaajia.

Suomen on myös kyettävä valvomaan etuaan monikansallisissa päätöksentekokelemissä, kuten Euroopan unionissa. Monipuolinen kielitaito on erityisen tärkeää, sillä EU-instituutioiden huipuvirat täytetään usein henkilöllä, joka taitaa englannin lisäksi ranskaa, saksaa, italiaa tai espanjaa. Laajaan kieliosaamiseen liittyy myös turvallisuuspoliittinen näkökulma. Kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean mukaan kriisinhallintatehtävissä esiintyy rekrytointivaikeuksia erityisesti ranskan kielen taitoa edellyttävissä tehtävissä. Kaikkein vaativimpiin asiantuntijatehtäviin on vaikea saada hakijoita ja ranskan kieltä osaavia asiantuntijoita.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo taata, että huolestuttavalle uralle ajautunut suomalaisten kielitaidon kaventuminen eri puolilla Suomea saadaan kääntymään ja että maassamme on monipuolisesti eri kielten osaajia jatkossa,

millaisin taloudellisin kannustein hallitus aikoo tukea oppilaitoksia erityisesti toisella asteella, jotta ne pystyvät satsaamaan kielten opettamiseen ja oppilaiden motivaation säilyttämiseen,

miten hallitus aikoo hyödyntää digitaalisen oppimisen mahdollisuuksia riittävien ryhmäkokojen aikaansaamiseksi kieltenopetuksessa ja

Kirjallinen kysymys KK 296/2021 vp

millä tavoin hallitus aikoo kannustaa korkeakouluja ottamaan valinnoissa huomioon kielitaidon monipuolisuuden ja kieltenosaamisen säilymisen myös jatkossa?

Helsingissä 5.5.2021

Pia Kauma kok
Ilkka Kanerva kok
Anne-Mari Virolainen kok
Sofia Vikman kok
Pihla Keto-Huovinen kok
Ville Kaunisto kok
Matias Marttinen kok
Timo Heinonen kok
Anna-Kaisa Ikonen kok
Jukka Kopra kok
Sari Sarkomaa kok